

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення механізму звільнення або пом'якшення відповідальності»

1. Мета

Проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення механізму звільнення або пом'якшення відповідальності» (далі – законопроект, Проєкт акта) спрямований на удосконалення процедури звільнення від відповідальності учасників антиконкурентних узгоджених дій, які першими повідомили Антимонопольний комітет України про такі дії, та введення можливості застосування пом'якшення відповідальності за антиконкурентні узгоджені дії для учасників, які наступними повідомили про такі дії. Прийняття законопроекту дозволить підвищити ефективність реалізації державної політики в частині виявлення та припинення антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання, сприятиме розвитку і захисту конкуренції, забезпечить наближення законодавства України про конкуренцію та практику застосування до *acquis* ЄС.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Проєкт акта розроблено на виконання заходу 2.2.5.4.1 Проблеми 2.2.5 «Недостатній обсяг інформації щодо діяльності Антимонопольного комітету і наділення його рядом дискреційних повноважень ускладнюють громадський контроль за його діяльністю та обумовлюють високий рівень корупційних ризиків» додатку 2 до Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 № 220, яким передбачено: «2.2.5.4.1. Розроблення та подання Кабінетові Міністрів України проєкту закону, який удосконалює механізм звільнення або пом'якшення відповідальності» (далі – Захід 2.2.5.4.1).

Також згідно зі статтею 256 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, Україна взяла на себе зобов'язання наблизити українське законодавства про конкуренцію та практику застосування до *acquis communautaire* Європейського Співтовариства. Положення Проєкту акта узгоджуються зі статтями 17 – 22 Директиви Європейського Парламенту та Ради 2019/1 від 11 грудня 2018 року «Щодо надання повноважень органам державної влади держав-членів з питань конкуренції задля більшої ефективності та забезпечення належного функціонування внутрішнього ринку» (далі – Директива 2019/1), Повідомленням Комісії про імунітет від штрафів і зменшення штрафів у картельних справах від 08.12.2006.

Відповідно до статті 3 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» Антимонопольний комітет України відповідно до покладених на нього завдань здійснює державний контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету

прав споживачів, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції.

Можливість звільнення від відповідальності учасників антиконкурентних узгоджених дій передбачено в частині п'ятій статті 6 Закону України «Про захист економічної конкуренції». Розпорядженням Антимонопольного комітету України від 25.06.2012 № 399-р, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 07.09.2012 за № 1553/21865, затверджено Порядок подання заяв до Антимонопольного комітету України про звільнення від відповідальності за вчинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 1 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції» (Порядок звільнення від відповідальності).

Втім, наразі, на законодавчому рівні зазначена процедура передбачає певний ряд обмежень в її правозастосуванні, у тому числі неможливість часткового звільнення (пом'якшення) від відповідальності та має суттєві розбіжності з вимогами Директиви 2019/1, які не можуть бути усунуті шляхом прийняття підзаконного акта.

Вказане в сукупності не стимулює суб'єктів господарювання – учасників антиконкурентних узгоджених дій до звернення до Антимонопольного комітету України із заявою про звільнення від відповідальності за вчинення таких дій, у тому числі надання доказів вчинення таких порушень.

Так, до Антимонопольного комітету за період 2020-2022 років не надходило заяв про звільнення від відповідальності за вчинені антиконкурентні узгоджені дії. Втім, протягом 2022 року органи Антимонопольного комітету України визнали 285 порушень законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді антиконкурентних узгоджених дій (у 2021 році – 920 порушень, у 2020 — 877 порушень).

Процедура звільнення від відповідальності учасників антиконкурентних узгоджених дій є ефективним механізмом реалізації державного контролю та успішно застосовується конкурентними відомствами інших країн і сприяє припиненню і прискоренню розслідування тяжких порушень законодавства про захист економічної конкуренції.

Зазначена процедура забезпечить отримання Антимонопольним комітетом України доказів, що мають суттєве значення для прийняття рішення у справі, з метою ефективного розслідування порушень законодавства про захист економічної конкуренції та забезпечення балансу дотримання інтересів суб'єктів господарювання, а також повне або часткове звільнення від відповідальності учасників антиконкурентних узгоджених дій.

3. Основні положення проєкту акта

Проєктом акта вдосконалюється процедура звільнення від відповідальності або пом'якшення відповідальності, шляхом гармонізації з визначеною в статтях 17 – 22 Директиви № 2019/1 процедурою звільнення або пом'якшення відповідальності та виконання вимог Заходу 2.2.5.4.1, зокрема:

1) для звільнення від відповідальності за вчинення антиконкурентних узгоджених дій, їх учасник повинен раніше за інших учасників таких дій добровільно повідомити Антимонопольний комітет про такі антиконкурентні узгоджені дії та звернутися до нього із заявою про звільнення від відповідальності, поданою до направлення

попередніх висновків у справі (*частини друга та третя статті 52-1 Закону України «Про захист економічної конкуренції»*);

2) особа, яка вчинила антиконкурентні узгоджені дії та раніше за інших учасників таких дій подала до Антимонопольного комітету заяву про звільнення від відповідальності, повністю звільняється від відповідальності за вчинення таких антиконкурентних узгоджених дій, якщо така особа: розкрила Антимонопольному комітету такі антиконкурентні узгоджені дії; припинила свою участь в антиконкурентних узгоджених діях не пізніше дня подання заяви про звільнення від відповідальності, крім випадку, якщо така участь в антиконкурентних діях є необхідною для забезпечення цілісності розгляду справи; співпрацювала з органами Антимонопольного комітету; надала відповідні докази, відсутні в Антимонопольного комітету (*частина третя статті 52-1 Закону України «Про захист економічної конкуренції»*);

3) інший учасник антиконкурентних узгоджених дій може звернутися до Антимонопольного комітету із заявою про пом'якшення відповідальності та наданням відповідних доказів вчинення антиконкурентних узгоджених дій, що мають суттєве значення для прийняття рішення у справі та відсутні в Антимонопольного комітету, якщо такий учасник: розкрив Антимонопольному комітету такі антиконкурентні узгоджені дії; припинив свою участь в антиконкурентних узгоджених діях не пізніше дня подання заяви про звільнення від відповідальності; співпрацював з органами Антимонопольного комітету (*частина четверта статті 52-1 Закону України «Про захист економічної конкуренції»*);

4) підстави та порядок звільнення від відповідальності або пом'якшення відповідальності встановлює Антимонопольний комітет (*зміни до статті 23 Закону України «Про Антимонопольний комітет України»*);

5) порядок звільнення від відповідальності або пом'якшення відповідальності визначає, зокрема, порядок фіксації факту надходження заяв про звільнення від відповідальності або пом'якшення відповідальності, вимоги до оформлення таких заяв (*зміни до статті 23 Закону України «Про Антимонопольний комітет України»*);

6) до інформації, що розкриває антиконкурентні узгоджені дії та має суттєве значення для прийняття рішення у справі, належить, зокрема, інформація щодо заявника; інформація щодо всіх відомих учасників антиконкурентних узгоджених дій; детальний опис мети та змісту антиконкурентних узгоджених дій; інформація про межі товарного ринку, на які вони поширилися; частки ринку, яку вони охопили; опис контактів та взаємодії між учасниками антиконкурентних узгоджених дій, докази погодженої антиконкурентної поведінки (*частина дев'ята статті 52-1 Закону України «Про захист економічної конкуренції»*);

7) посадовим та службовим особам Антимонопольного комітету заборонено розголошувати інформацію про особу заявника, а інформація надана цією особою є інформацією з обмеженим доступом нею інформацію (*частина десята статті 52-1 Закону України «Про захист економічної конкуренції»*);

8) строки розгляду заяв про звільнення від відповідальності або про пом'якшення відповідальності визначаються в порядку, встановленому Антимонопольним комітетом (*зміни до статті 23 Закону України «Про Антимонопольний комітет України»*);

9) на осіб, які звільнені від відповідальності, не поширюються вимоги Закону України «Про публічні закупівлі» щодо заборони участі у процедурі закупівлі у зв'язку

з вчиненням ними антиконкурентних узгоджених дій за винятком осіб, які повторно вчинили антиконкурентні узгоджені дії (*частина одинадцята статті 52-1 Закону України «Про захист економічної конкуренції»*);

10) під час пом'якшення відповідальності розмір штрафу зменшується органом Антимонопольного комітету порівняно з розміром штрафу, визначеним при прийнятті рішення, передбаченого абзацами другим і сьомим частини першої статті 48 Закону України «Про захист економічної конкуренції», залежно від черговості звернення (першій особі - до 50 відсотків, другій особі - до 30 відсотків, іншим особам - до 20 відсотків) (*частина четверта статті 52-1 Закону України «Про захист економічної конкуренції»*).

Конкретизуються вимоги до заявника: розкриття антиконкурентних узгоджених дій, припинення участі в таких діях, співпраця з органами Антимонопольного комітету України та надання доказів, які відсутні в Антимонопольного комітету України чи його територіального відділення. Встановлюються випадки, при яких суб'єкт господарювання не може бути звільнений від відповідальності та конкретизуються шляхи співпраці з Антимонопольним комітетом України.

Також передбачено підстави та порядок зменшення розміру штрафу для інших учасників цих антиконкурентних узгоджених дій у разі звернення до Антимонопольного комітету України та надання доказів вчинення цих дій.

4. Правові аспекти

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони;

Конституція України;

Закон України «Про Антимонопольний комітет України»;

Закон України «Про захист економічної конкуренції»;

постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 № 220 «Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки»;

розпорядження Антимонопольного комітету України від 25.06.2012 № 399-р «Про встановлення порядку звільнення від відповідальності», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 07.09.2012 за№ 1553/21865.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація Проекту акта не потребуватиме фінансування з державного чи місцевих бюджетів.

6. Позиція заінтересованих сторін

Публічні консультації будуть проведені відповідно до Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики».

Проект акта не стосується питань функціонування місцевого самоврядування, прав та інтересів територіальних громад, місцевого та регіонального розвитку, соціально-трудової сфери, прав осіб з інвалідністю, функціонування і застосування української мови як державної, а тому не потребує позиції відповідних заінтересованих сторін: уповноважених представників всеукраїнських асоціацій органів місцевого самоврядування чи відповідних органів місцевого самоврядування, уповноважених представників всеукраїнських профспілок, їх об'єднань та всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців, Урядового уповноваженого з прав осіб з інвалідністю та всеукраїнських громадських організацій осіб з інвалідністю, їх спілок, Уповноваженого із захисту державної мови.

Проект акта не стосується сфери наукової та науково-технічної діяльності та не потребує погодження з Науковим комітетом Національної ради з питань розвитку науки і технологій.

Проект акта потребує погодження з Міністерством фінансів України, Міністерством економіки України, Міністерством цифрової трансформації України, ДРС, НАЗК, Урядовим офісом координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України.

Проект акта буде надіслано Міністерству юстиції України для проведення його правової експертизи.

7. Оцінка відповідності

Проект акта містить положення, що стосуються зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, зазначених у статті 256 Угоди.

Водночас у Проекті акта відсутні положення, що: стосуються прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод; впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; містять ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією; створюють підстави для дискримінації.

Проект акта буде надіслано до Національного агентства з питань запобігання корупції для проведення антикорупційної експертизи.

Громадська антикорупційна, громадська антидискримінаційна та громадська гендерно-правова експертиза Проекту акта не проводилися.

8. Прогноз результатів

Реалізація Проекту акта не матиме негативного впливу на ринкове середовище, забезпечення захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання, громадян і держави; розвиток регіонів, підвищення чи зниження спроможності територіальних громад; ринок праці, рівень зайнятості населення; громадське здоров'я, покращення чи погіршення стану здоров'я населення або його окремих груп; екологію та навколишнє природне середовище, обсяг природних ресурсів, рівень забруднення атмосферного повітря, води, земель, зокрема забруднення утвореними відходами, інші суспільні відносини.

Заінтересована сторона	Вплив реалізації акта на заінтересовану сторону	Пояснення очікуваного впливу
------------------------	---	------------------------------

Держава	Позитивний	Удосконалення правових механізмів реалізації положень Закону та забезпечення нормативно-правової бази, забезпечення імплементації відповідних положень Угоди, забезпечення дотримання принципу правової визначеності при реалізації повноважень Комітету
Суб'єкти господарювання	Позитивний	Реалізація Проекту акта стимулюватиме суб'єктів господарювання – учасників антиконкурентних узгоджених дій до звернення до Антимонопольного комітету України із заявою про звільнення або пом'якшення відповідальності за вчинення таких дій, та як наслідок, сприятиме ефективнішому виявленню, розслідуванню та припиненню порушень законодавства про захист економічної конкуренції

Голова Комітету

Ольга ПІЩАНСЬКА

«__» _____ 2023 р.